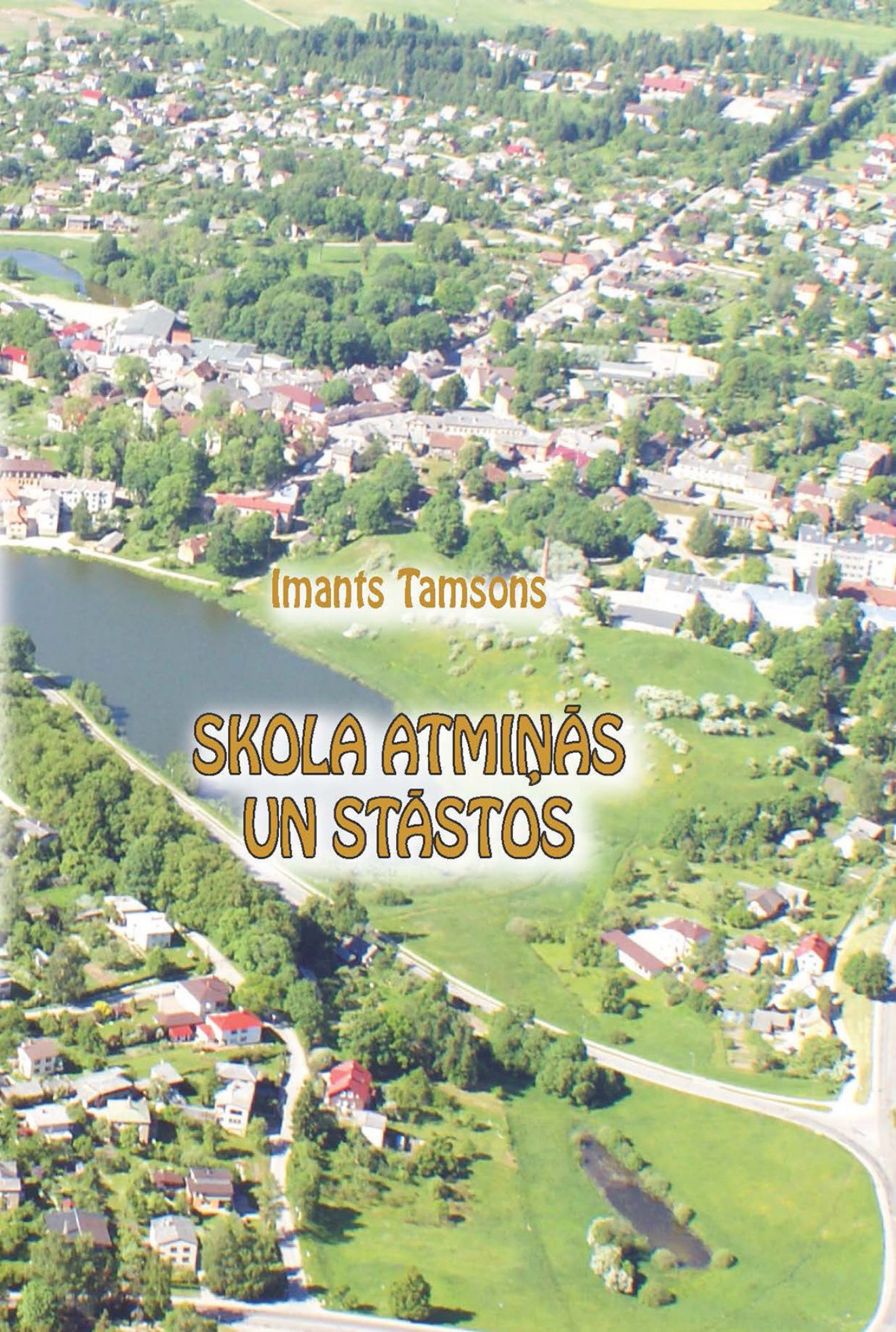

An aerial photograph of a town, likely in Latvia, showing a river flowing through it. The town is densely packed with houses and buildings, interspersed with green trees and fields. A large green field with a small pond is visible in the foreground. The text 'Imants Tamsons' is overlaid on the image.

Imants Tamsons

SKOLA ATMIŅĀS UN STĀSTOS

IMANTS TAMSONS

SKOLA ATMIŅĀS UN STĀSTOS

UDK - 821. 174-4
Tams 445

Grāmatas izdošanu atbalstīja:

**Jānis Ambainis
Vilnis Ezeriņš
Pēteris Cielavs**

Apvākā **Gunta Eniņa** aerofoto

Grāmatā izmantoti

Talsu vidusskolas absolventu un skolotāju
personīgo arhīvu fotoattēli un atmiņu pieraksti.

**Sirsnīgs paldies visiem,
kuri piedalījās šī izdevuma veidošanā.**

Zigurda Kalmaņa mākslinieciskais iekārtojums un teksta korektūra

ISBN 978-9934-8171-9-9

© Imanta Tamsona teksts un sakārtojums

© biedrības "Aleksandra Pelēča lasītava" izdevums, 2011

TALSU VIDUSSKOLAS

39.
izlaidumam
50
gadi

Saturs:	lpp.
1. Ievadvārdi	9
2. Skolai. <i>Veltījums Talsu ģimnāzijai</i>	10
3. Talsu vidusskolas ceļa sākums un vēsture	13
4. Represēto saraksts, kuri 1961. gadā absolvēja Talsu vidusskolu	23
5. Talsu vidusskolas 1961. gada absolventu saraksts	24
6. Talsu vidusskolas skolotāji	27
7. Pāri visiem novadiem uz Kurzemi	60
8. Skolotāji klašu audzinātāji Talsu rajona pamatskolās	71
9. Skolotāji Talsu 2. septiņgadīgajā un vidusskolā	85
10. Talsu vidusskolas 1961. gada izlaidumi	92
11. Skolotājas Veras Mirdzas Paipalas atmiņas	95
12. Jāņa Freimaņa atceres skatījums	99
13. Atmiņas par skolotāju	103
14. Skolas akmeņu stāsti	105
15. Vēstures fotoattēli	111
16. Ismēnes Grundules apkopotās teikas un nostāsti	124
17. Žetonu vēsture	131
18. Datu sniedzēji	139
29. Pēcvārds	141

NON SCHOLAE, SED VITAE DISCIMUS!
NE SKOLAI, BET DZĪVEI MĀCĀMIES!

Devīze no 2006. gada

IEVADVĀRDI

Skolas gadi – neaizmirstami bezgala daudzo dienu virknē. Tajos bija smieklī un dziesmas, un mīļi, tuvi cilvēki, bija ieceres, jauni piedzīvojumi un iespējas. Skolas gados mēs parasti veramies nākotnē ar cerību, drosmi un apņēmību, ar spar un liksmu prātu. Tāpēc tagad, lasītāj, ikdienas notikumu steigā atrodi brīdi, kad pamest skatu uz skaistākajiem mirkļiem, ko piedzīvoji savā skolas laikā. Atrodi brīdi, kad apjaust to, cik daudz laba un gaiša šajā laikā vēl vari saskatīt arī pēc desmit, trīsdesmit, piecdesmit gadiem...

Skolas gadu atspulgi Talsu vidusskolas absolventa Imanta Tamsona apkopotajos faktos, sakārtotajos pedagogu un absolventu atmiņu pierakstos, atlasītajos vizuālajos materiālos dod iespēju katram grāmatas „Skolas gadi atmiņās un stāstos” lasītājam iepazīt skolu, kādam savu skolu – Talsu vidusskolu, laika posmā no 1957. līdz 1961. gadam. Kāds šajos atspulgos saskatīs savu laiku, kādam tā būs liecība par vēsturi. Bet jebkurā gadījumā lasītājs atcerēsies notikumus un cilvēkus no savas bērnības, jaunības, salīdzinās – kas kopīgs, kas atšķirīgs, vērtēs – kas mainījies, kļuvis labāks, varbūt sliktāks. Un lasītājs, kas nav ne mazāk svarīgi, pie sevis smaidīs, jo atmiņas par skolas laiku, it īpaši veroties pāri gadiem, kļūst tikai saulainākas.

Grāmatas lappusēs laiks ir nesteidzīgs. Bet ne dzīvē. Grāmatas lasītāj, vēlēsim kopīgi autoram Imantam Tamsonam turpināt iesāktos darbus un pavadīsim pāris brīžus atmiņās, nojaucot robežu starp tagad un toreiz.

Ilze Kļaviņa, Talsu Valsts ģimnāzijas direktora
pienākumu izpildītāja

SKOLAI

Veltījums Talsu ģimnāzijai

Atver durvis,
ienāc iekšā,
šeit tu vienmēr esi lūgts.
Atver sirdi
mīlestībai –
tai, ko vari sagaidīt.

Šeit ir mūsu
otrās mājas,
kur var vienmēr iegriezties,
un, lai kā tev
dzīvē klātos,
neaizmirsti, atceries.

Piedz.:

Te tā ir,
te tā būs,
skola vienmēr vienos mūs,
skola vienmēr vienos mūs.

Kad pēc gadiem
satiksimies,
būs jau daudz kas mainījies.
Tikai skola
tāda pati
mūsu sirdīs glabāsies.

Piedz.:

Te tā ir,
te tā būs,
skola vienmēr vienos mūs,
skola vienmēr vienos mūs

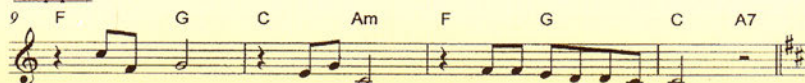
Mūzika un vārdi: Rūta Bergmane, Talsu ģimnāzijas 2004. gada absolvente.

Skolai

veltījums Talsu ģimnāzijai

Starpspēle

nobeigums

Otrā izlaiduma skolēni (1923) gājienā pie vidusskolas

Talsu Valsts vidusskolas skolēni (4. klase - 1. izlaid. 1922) un skolotāji 1921. gada pavasarī. (Teodora Celmiņa foto)

- 1.r. no kr. Vera Šmidte (abs. 1923), Alma Salmiņa, Paula Insberga, Anna Sakse, Amanda Grīvāne, Austra Cirkēle;
- 2.r. no kr. skolotāji Valda Adamoviča, Fricis Cirkelis, Fricis Kundziņš, Ella Kristapsone, Frīda Šmidte
- 3.r. no kr. Pauls Šeinerts, Jānis Šihts, skolotājs Aleksandrs Ezeriņš, Kārlis Igne, Artūrs Lakševics, Kārlis Zutis, Gustavs Grosmanis, Dāvids Hiršbergs, Jānis Kronbergs, Alberts Freijs

Talsu vidusskolas ceļa sākums un vēsture

1919. gada 1. septembrī atvēra Talsu pilsētas vidusskolu zēniem un meitenēm pēc reālskolas tipa. Skola bija iecerēta astoņām klasēm, bet sākumā atvēra tikai no pirmās līdz septītajai klasei. Šo periodu savās atmiņās apraksta vidusskolas 1922. gada 1. izlaiduma absolvents Pauls Šreinerts (Sarma): *„Uzzināju, ka Talsos darbību uzsāk vidusskola. Tas bija tik kārdinoši, ka tūlīņ sāku ievākt ziņas, kur un kad jāpieteicas. Es taču okupācijas gados nebiju sistemātiski mācījies, un vecās zināšanas bija pa daļai izkūpējušas. Tāpēc steidzos skolā pieteikties, bet nezināju, uz kādu klasi varētu reflektēt. Talsos sastapu savu priekš kara skolas biedru Gustavu Grosmani (dzimis 1904. gada 24. novembrī Ārlavas pagasta „Ērgļos”, mācījies Sasmakas pirmmācības skolā un Talsu pilsētas skolā) un norunājām, ka mēģināsim iekļūt 4. klasē. Iedalījums klasēs bija tāds pats kā pirms kara vidusskolā – no 1. līdz 6. klasei. Protams, sava nozīme bija arī tam, ka skola tikko organizējās un vēl netika izvirzītas pārāk stingras prasības. Turklāt arī skolotāju sastāvs bija visai raibs. Un tā nu es iekļuvi skolā un arī tajā klasē, kur biju cerējis. Diezgan grūti bija skolai tikt galā ar tik salasītiem skolniekiem, jo viņu līmenis bija ļoti dažāds un visi nevarēja iekļauties tajā darba plūsmā, kāda sākumā izveidojās. Man personiski bija lieli robi matemātikā, kamēr citos priekšmetos gāja tīri labi. Ceturtā klase bija pati mazākā – tikai 14 līdz 15 skolēnu, visi „veci ģimnāzisti”. Man bija ļoti nepilnīgas zināšanas algebrā, tāpēc ar Jauno gadu sarunāju mācīties privātsundās pie sava klasesbiedra Dāvida Hiršberga (dzimis 1900. gada 21. aprīlī Talsos, beidzis Talsu pilsētas krievu 4 klašu skolu un Ribinskas pilsētas ģimnāziju, atrodoties bēgļu gaitās 1. pasaules kara laikā). Viņš bija sistemātiski mācījies un labs matemātiķis.*

*Pansija mums bija sarunāta „Bučiņkrogā” Insbergu ģimenē. Šī vieta bija nepilnu kilometru aiz Talsiem un tuvu skolai. Kad es toreiz iebraucu Talsos, uzzināju par skolas organizēšanu un visu, kas darāms, biju padarījis, devos uz Morica sētu (K. Valdemāra ielā atradās krodzinieka Bērtuļa Morica tējnīca un iebraucamā sēta), kur bija ie-
braukts mans pajūgs. Krāmējos ap ratiem, kamēr pie manis pienāca kāda meitene brūnā skolnieces tērpā un ļoti droši noprasīja, vai es*

neesot Šreinertu Pauls. Par mani esot dzirdējusi no savas labas paziņas Grosmaņu Līnas, viņa esot Insbergu Paula un arī iešot jaunajā skolā. Es toreiz biju pārsteigts par tādu meitenes drosmi. Toreiz arī iedomāties nevarēju, ka nāksies dzīvot pie viņas vecākiem, un pat sapnī nevarēja rādīties, ka pēc 13 gadiem viņa būs mana sieva.

Nurmuižas pagasta Bučiņkroga ēkas ar tirdzenieku pajūgiem pie Talsu robežām 1920

„Bučiņkrogā” vienā galā dzīvoja Insbergu ģimene, bet otrā galā bija divas istabas. Vienu apdzīvojām mēs – trīs zēni, bet blakus istabu – trīs meitenes,” tā savās atmiņās dalās Pauls Sarma un turpina: „Iesākto skolas ritmu pārtrauca kāds notikums, ko tagad apzīmē ar „Bermonta laikiem”. Tie uzkrita kā negaisa mākonis un visus mūs pārsteidza.

Mēs, visi skolnieki, kuri dzīvojām „Bučiņkrogā”, nācām un gājām katrs savā laikā. Un tā kādā jaukā rudens dienā, ejot no skolas uz mājām ārā no pilsētas, redzu – pie „Bētiņu” mājām, slēpdamies aiz stūra, stāv kāds kareivis. Viņš man māja ar roku un teica, lai ejot projām, jo tūliņ sāksoties kauja. Kas par kauju? Tomēr kopā ar vēl pāris ceļa gājējiem iegriezāmies „Bētiņu” mājās. Tur arī visi gatavojās uz slēpšanos. Es, vēl joprojām nesaprazdams kā šeit varētu būt kauja, devos atpakaļ uz pilsētas pusi. Taču, nonākot skolas tuvumā, pakāpos tuvākā kalnā, lai palūkotos, kas tad īsteni notiek. Redzēju, ka viena kareivju grupiņa steigšus aiziet aiz kāda paugura Laidzes ielas virzienā. Bet, kad pametu skatu „Bučiņkroga” virzienā, redzēju, ka gar visu Sukturu meža malu kustas cilvēki, un tūliņ sākās neiedomājama blīkšķināšana. Lodes svilpodamas cirtās koku lapotnē aiz manas muguras.

Piepeši apzinājos, ka esmu pilnīgi klajā laukā, no lodēm neaiz-

sargāts. Steigšus devos pilsētā pie turpat skolai tuvu dzīvojošā klasesbiedra Jāņa Kronberga. Izstāstīju, kas par lietu, un kopā ar viņu un pārējiem biedriem nogājām pagrabā, kur nosēdējām pāris stundas, kamēr ārā visu laiku nepārtraukti sprāga un blīkšķēja.

Kad šausmīgais troksnis bija apklusis, izlīdām no pagriba pavērot, kas īsti notiek. Visas ielas bija pilnas ar karotājiem un ratiem. Likās, ka ratu rīboņai nebūs gala. Es posos ceļā uz „Bučiņkrogu” un netraucēts nonācu līdz savai dzīves vietai. Mājas iemītnieki zināja stāstīt, ka pilsētā ienācis krievu karaspēks Bermonta vadībā. Taču pilsētā mēs dzirdējām vienīgi vācu valodu. Tas viss notika piektdienā. Brīvdienas pavadīju tēva mājās „Ozolkalnā”. Pirmdienas rītā posos atpakaļ uz Talsiem. Māte mani aizveda ar zirgu. Tomēr mēs tikām tikai līdz „Vīgriežu” muižai, kur redzējām, ka kalnā pie Valdgales dzirnavām viss ceļš pilns ar jātniekiem un karaspēku.

Pakavējos „Vīgriežos” un, kad lielā burzma bija garām, devos kājām uz Talsiem. Lai no Talsiem tiktu ārā uz „Bučiņkrogu”, vajadzēja caurlaidi. Gāju uz komandantūru, kur man kā skolniekam tādu papīru izsniedza.

Nodarbības skolā atjaunojās. Izrādījās, ka arī trīs skolnieki bija pievienojušies latviešu karavīru pulciņam, lai cīnītos pret bermontiešiem. Tomēr bermontiešu vara nepastāvēja ilgi. Kādu dienu blakus klasē bija liels satraukums. Kāda lode caur loga stiklu ieskrējusi klasē, atsitusies pret griestiem un nokritusi uz grīdas. Izrādījās, ka traci sacēlušī „kretulieši” – neliela cīnītāju grupa, kas pienākusi pie Talsiem un bermontiešus pabaidījusi. „Kretulieši” atnākuši līdz „Bučiņkrogam”. „Kretulieši” vēl labu laiku uzturējās Talsu apkārtnes mežos.”

„Mūsu klase bija diezgan interesanta sastāva ziņā,” raksta Pauls Sarma. „No zēnu vidus acīs dūrās Alberts Freijs – garš puisis līdz augšai aizpogātos ģimnāzista svārkos, kuru jau toreiz mēdza saukt par mācītāju (pēc Latvijas Universitātes Teoloģijas fakultātes beigšanas 1927. gadā viņu ordinēja par mācītāju luterāņu draudzē. Dzimis 1903. gada 21. aprīlī. Iepriekš mācījies Cirķeļa tirdzniecības skolā Talsos un Dubultu ģimnāzijā Tērbatā). Bāls, izstīdzējies kā tumsā audzis bija matemātikas skolotāja dēls Kārlis Igne (dzimis 1906. gada 30. janvārī Talsos, mācījies Dubultu ģimnāzijā un Tērbatā), kurš arī bija liels matemātiķis. Pie neliela auguma zēniem piederēja Kārlis Zutis (dzimis 1903. gada 12. maijā, mācījies Fridriha Šmidhena un Luda Bērziņa privātgimnāzijā Dubultos.) no Dubultiem. Bija viens tāds nopietns puisis Artūrs Lakševics (dzimis 1903. gada 19. februārī, mācījies Ģibzdes pagasta skolā un Dundagas ministrijas skolā. Zināms, ka viņš pēc vidusskolas beigšanas emigrēja uz Brazīliju, kur latviešu bēgļu kolonijā organizēja baptistu draudzi) no Ārlavas pagasta „Kaipiem”, bet baptists, kurš ievēroja visus baptistu ti-

kumus. Pēdējā mācību gadā pienāca klāt Jānis Šihts (dzimis 1900. gada 8. augustā, mācījies Rucavas pagasta skolā, Palangas proģimnāzijā, Liepājas Valsts vidusskolā un Liepājas skolotāju biedrības vidusskolā) sakarā ar audžu vecāku pārcelšanos uz Talsiem no Rucavas pagasta.

Meitenes mūsu klasē bija diezgan pieaugušas, izņemot divas skolotāju meitas – palutināto un paviršo Austru Cīrķeli (dzimusi Talsos 1904. gada 4. aprīlī, mācījusies Cīrķeļa tirdzniecības skolā Vecaucē, sieviešu ģimnāzijā Toropēcā, Viļņas evakuētā sieviešu ģimnāzijā Vjazmā un reālģimnāzijā Jelgavā) un Veru Šmidtī (vidusskolu beidza 1923. gadā). Pārējās meitenes jau bija gājušas ģimnāzijā un bija visai pašapzinīgas.” Paula Insberga dzimusi 1901. gada 9. janvārī Ārlavas pagastā, mācījusies Vānes pagasta skolā, Tukuma sieviešu ģimnāzijā, Allažu draudzes skolā un Gatčinas privātā sieviešu ģimnāzijā. Amanda Grīvāne no Ģipkas dzimusi 1900. gada 6. septembrī, mācījusies Helēnas Krauzes proģimnāzijā Talsos un Dzeņa ģimnāzijā Pēterpilī. Anna Sakse dzimusi 1901. gada 23. aprīlī Jaunpagastā, mācījusies Jaunpagasta pagasta skolā, Sabiles proģimnāzijā un Kandavas augstākā tautskolā. Alma Salmiņa no Vidzemes dzimusi 1902. gada 12. decembrī, mācījusies Dundagas ministrijas skolā, Vitebskas 8. darba skolā un Loznas darba skolā. Atmiņu autors dzimis 1901. gada 8. jūlijā Ārlavas pagastā un mācījies Tiņģeres pagasta skolā un Talsu pilsētas skolā. „*Paskajš un nedaudz sarkastisks puisis bija Jānis Kronbergs, kuram netrūka arī sava tiesa pašapziņas.*” No Talsu vidusskolas 1922. gada absolventiem Jānis Kronbergs ir mazākpazīstams. Dzimis 1901. gada 9. decembrī Vandzenes pagasta Mariņmuižā „Upeskalnos”. Pēc Oktes – Iģenes – Garlenes 1. pakāpes pamatskolas beigšanas viņš sācis mācīties Cīrķeļa tirdzniecības skolā Talsos, bet mācības pārtrauca 1. pasaules karš. Mācoties Talsu vidusskolā, aktīvi piedalījās skolas sabiedriskajā dzīvē. Kopā ar brāļiem Kundziņiem nodibināja Talsos skautu pulciņu, kas bija viens no pirmajiem un aktīvākajiem Latvijā. 1922. gadā viņš iestājās Latvijas Universitātē, kur studēja tautsaimniecību. 1924. gadā studiju laikā pārnāca uz dzīvi Talsos un neilgi bija faktiskais redaktors Friča Mežmalieša izdotajā laikrakstā „Talsu Vēstnesis”. 1925. gadā, kad „Talsu Vēstnesis” pārgāja sociāldemokrātu rokās, Jānis Kronbergs ar nacionāli domājošiem Frici Lapševski, Arkādiju Eglīti, pastmeistaru Kārli Reinertu un Dr. Jāni Kiršentālu nodibināja bezpartejisku nacionālu nedēļas laikrakstu „Talsu Balss”. 1925. gada martā laikraksts mainīja savu nosaukumu uz „Kurzemes Balss”, un tas iznāca līdz 1931. gada 31. martam. Laikraksta pirmais redaktors bija Jānis Kronbergs. Vēlāk, materiālo apstākļu spiests, viņš pārnāca dzīvot un strādāt savās tēva mājās „Upeskalnos”. Ar 1933. gadu iestājās Talsu policijas dienestā, sāka strādāt Sabilē un pēc tam Vandzenē kā vecākais policijas kārtībnieks. Vien-